

Fundarstjóri - félagar

Skýrslan sem hér liggur fyrir er skýrsla um störf Alþýðusambands Íslands árin 2001 og 2002 og því stærri en við eigum að venjast. Á síðasta ársfundi var lögð fram áfangaskýrsla um störfin þá 6 mánuði sem liðnir voru frá 39. þinginu.

Hér gefst ekki tóm til að fara yfir allt það sem fram kemur í skýrslunni, en þó er rétt að reifa nokkur atriði úr starfinu. Þar ber auðvitað hæst þróunin og atburðarásin í efnahagsmálunum.

Það er rétt að rifja það upp, að fljótlega eftir síðasta þing Alþýðusambandsins - fyrir tæpum tveimur árum - boðuðu stjórnvöld hertar skattaálögur, sem fólust í heimild til sveitarfélaga til að hækka útsvar, án þess að aðrar álögur væru lækkaðar á móti.

Þessu mótmæltum við harðlega og sögðum að með þessu væri verið að grafa undan markmiðum kjarasamninga.

Mikið og gott starf var unnið í aðdraganda að endurskoðun launaliðar kjarasamninga í febrúar 2001. M.a. var haldin kjaramálaráðstefna formanna aðildarfélaga ASÍ í ársbyrjun 2001. Vinnan skilaði þeim árangri að bætt var í launalið kjarasamninganna, auk þess sem desember- og orlofsuppbót voru hækkaðar.

Í tengslum við þessa niðurstöðu gaf ríkisstjórnin út yfirlýsingu um að skatthlutfallið skyldi lækkað frá áramótum 2002, þannig að skattleysismörk fylgdu launaþróun. Jafnframt sagði í yfirlýsingunni að skoða skyldi kosti og galla fjölþrepa skattkerfis í samvinnu við verkalýðhreyfinguna og stutt yrði við virkt verðlagseftirlit Alþýðusambandsins.

Ég held að flestir hljóti að vera sammála þeirri skoðun að endurskoðunarákvæði samninganna sannaði þarna ótvírætt gildi sitt.

Á ársfundinum vorið 2001 var fjallað talsvert um kjara- og efnahagsmál.

Við vörðum ríkisstjórnina ítrekað við ofpensluástandi og þeirri hættu sem væri samfara harkalegri lendingu úr góðærisfluginu eins og það var gjarnan kallað.

Við lögðum – eins og jafnan – ríka áherslu á ábyrgð allra aðila á því að viðhalda stöðugleikanum.

Þess vegna var það okkur mikið áhyggjuefni eftir síðasta ársfund og einkum þegar líða tók á haustið, hversu dræmar undirtektir voru við tillögum okkar um aðgerðir í efnahagsmálum.

Við knúðum oft dyra hjá ríkisstjórninni og leituðum eftir því að hún gripi til aðgerða. Við skilgreindum meira að segja hvaða aðgerða þyrfti að grípa til.

Ríkisstjórnin kaus að láta sem ekkert væri. Ástandið kæmi til með að lagast af sjálfu sér. Það mætti ekki grípa inn í þegar markaðurinn væri annars vegar.

Við vorum ekki tilbúin að sætta okkur við þetta. Miðstjórn

Alþýðusambandsins ályktaði eftirfarandi á fundi sínum þann 5.

september:

„Miðstjórn Alþýðusambands Íslands lýsir þungum áhyggjum af stöðu og horfum í efnahagsmálum þjóðarinnar. Bæði hefur verðbólga undanfarna mánuði verið óásættanlega mikil vegna mikillar gengislækkunar íslensku krónunnar og langvarandi hás vaxtastigs. Jafnframt hefur komið í ljós að þrátt fyrir góðæri hefur ríkissjóður verið rekinn með miklum halla vegna stóraukinna lífeyrisskuldbindinga sem fjármagna verður með auknum sköttum og álögum á almenning og fyrirtæki á næstu árum.

Miðstjórn ASÍ telur, að verði ekki gripið í taumana með beinum aðgerðum ríkisstjórnar og Seðlabanka sé hætt á verulegum samdrætti á næstu mánuðum sem erfitt verði að snúa við. ASÍ hefur lagt fram tillögur til ríkisstjórnar um ráðstafanir til þess að draga úr verðbólgu og koma í veg fyrir greiðsluferfiðleika heimila og fyrirtækja, en lítið verið að gert.

Í byrjun september óskuðum við – ásamt Samtökum atvinnulífsins – eftir fundi með ríkisstjórninni og bentum á, að allt stefndi í að það reyndi á uppsagnarákvæðið í kjarasamningunum.

Ríkisstjórnin var á þessum tíma með fjárlagafrumvarp í vinnslu og fulltrúar hennar sögðu, að í því væri að finna aðgerðir sem miðuðu að auknum stöðugleika. Þar væri m.a. að finna róttækar breytingar á skattaumhverfi fyrirtækja. Við gerðum strax alvarlegar athugasemdir við þessar hugmyndir.

Þegar tillögur ríkisstjórnarinnar voru kynntar, kallaði það þegar á hörð viðbrögð verkalýðshreyfingarinnar. Miðstjórn Alþýðusambandsins var kölluð saman til aukafundar 8. október. Við höfðum ekki aðeins efnislegar athugasemdir við þessar fyrirætlanir ríkisstjórnarinnar, heldur höfðum við fjölmargt við það að athuga hvernig málið bæri að.

Það var nefnilega þannig, að ríkisstjórnin hafði gefið okkur loforð um að aðgerðir í efnahagsmálum yrðu mótaðar að höfðu samráði við verkalýðshreyfinguna. Miðstjórn samþykkti harðorða ályktun á fundi sínum þann 8. október. Í henni segir meðal annars.

„Alþýðusamband Íslands telur að með boðuðum aðgerðum ríkisstjórnarinnar í skattamálum hafi kjarasamningar á almennum vinnumarkaði verið settir í uppnám.”

Þetta var síðan rökstutt ítarlega í ályktuninni. Andstaðan við þessar skattabreytingar var mikil innan Alþýðusambandsins og ljóst að þær gáfu ekki góðan tón varðandi endurskoðun kjarasamninga í febrúar.

Við veltum því fyrir okkur, hvort við ættum að setja allan okkar kraft í að berjast af þunga gegn þessum aðgerðum, eða hvort brýnasta úrlausnarefnið - næstu mánuði - væri að ná niður verðbólgunni. Það varð ofan á - að leggja höfuðáherslu á það – þó við gerðum það alla tíð ljóst hvaða álit við hefðum á skattabreytingunum.

Það kom í ljós þarna um haustið, að ríkur vilji var til þess innan okkar raða að menn hefðu með sér náíð samráð við endurskoðun launaliðarins, jafnvel þó ekki væru allir með nákvæmlega samskonar ákvæði í sínum kjarasamningum.

Haldnir voru nokkrir samráðsfundir þeirra aðila sem voru með sambærileg uppsagnarákvæði, en ríkisstjórnin sat við sinn keip.

Forsætisráðherra sagðist gera sér grein fyrir - að allt stefndi í að forsendur væru fyrir því að segja upp launaliðnum, en það væri eigi að síður óskynsamlegt. Hann reyndi þannig að ýta ábyrgðinni frá sér og ríkisstjórninni, yfir á okkur.

Þann 10. desember var boðaður fundur formanna allra aðildarfélaganna í Alþýðusambandinu, þar sem taka átti endanlega ákvörðun um hvort - og með hvaða hætti verkalýðshreyfingin kæmi að málum.

Áður höfðum við lagt fram skýrar tillögur til atvinnurekenda og ríkisstjórnarinnar um það með hvaða hætti við vildum að tekið yrði á málum. Í byrjun desember fóru línur að skýrast. Það varð ljóst, að ríkisstjórnin ætlaði að taka einhvern þátt í aðgerðum. Á fundinum 10. desember, lá í aðalatriðum fyrir á hvaða nótum líklegt væri að samkomulag gæti orðið.

Samkomulag var síðan undirritað þann 13. desember. Í því fólst að endurskoðun launaliðar var frestað fram í maí, sett voru skýr verðlagsviðmið – svokölluð rauð strík - og ef það gengi ekki eftir, yrði launaliðurinn uppsegjanlegur. Ég ætla ekki að rekja innihald þessa samkomulags hér, en fara nokkrum orðum um eftirmálin.

Þegar í janúar, þ.e. við fyrstu mælingar eftir að samkomulagið var undirritað, töldu menn litlar líkur á að það héldi. Verðbólga var um 10% á ársgrundvelli. Við sáum að við svo búið mátti ekki standa, ef ekki ætti að stefna í kollsteypu. Við undirbjuggum herferð heimsókna til ýmissa aðila sem vitað er - að með aðgerðum sínum hafa mikil áhrif á þróun verðlags.

Við heimsóttum stærri sveitarfélög, olúfélög, banka, tryggingafélög, stærstu matvöruverslanir, stærstu birgja og ýmsa fleiri. Ríkisstjórnin lagði síðan sitt lóð á vogarskálarnar og dró til baka hækkarnir, einkum í heilbrigðiskerfinu, sem staðfestar höfðu verið í lok haustþings.

Það þarf ekki að fjölyrða um árangurinn. Rauðu strikin héldu og það tókst að vinda ofan af verðbólgunni, jafnvel hraðar en menn þorðu að vona.

Núna er verðbólga 2,9% prósent á ársgrundvelli og sex mánaða verðbólga er 2%. Stýrivextir Seðlabankans hafa lækkað um rúm fjögur og hálf prósentustig og áframhaldandi vaxtalækkarnir eru boðaðar.

Þó þetta hafi tekist, eru tvö atriði frá samkomulaginu 13. desember sem ekki hafa gengið eftir. Þar er annars vegar við atvinnurekendur að sakast og hins vegar við ríkisstjórnina, einkum fjármálaráðherra. Samtök atvinnulífsins hafa ekki verið tilbúin að standa við eitt prósent í viðbótarlífeyrissparnað gagnvart sjómönnum. Það mál er nú fyrir Félagsdómi. Síðan hefur hvorki gengið eða rekið í viðræðum við fjármálaráðherra um jöfnun réttinda okkar fólks sem starfar hjá ríkinu við réttindi annarra ríkisstarfsmanna. Það verður að koma í ljós á næstu mánuðum hvort ráðherrann sér að sér eða hvort við verðum að beita samtakamættinum við endurnýjun kjarasamninga að ári.

Við höfum sýnt hverju við getum áorkað með samtakamættinum.

Árangurinn í baráttunni við verðbólguna náðist ekki af sjálfum sér. Við þurftum að hafa fyrir árangrinum og beita nokkrum þrýstingi til að fá alla þá aðila til liðs við okkur sem nauðsynlegt var að kæmu að verki.

Ég hef margsinnis hamrað á því á undanförunum mánuðum að þetta hefði ekki verið mögulegt, nema af því að við komum samstillt til þessa verks. Ég er þess fullviss að þetta hefði ekki reynst okkur mögulegt fyrir nokkrum misserum.

Við eigum ekki að vera feimin við að minna okkur á þetta - og rifja upp söguna, allra síst á samkomum sem þessari. Ársfundur Alpýðusambandsins – líkt og þingin áður – gegnir í aðalatriðum þríþættu hlutverki.

Í fyrsta lagi er hann vettvangur til að fara yfir þau mál sem eru efst á baugi í hreyfingu okkar og þjóðfélaginu hverju sinni. Í öðru lagi til að kjósa okkur forystu og í þriðja lagi – og það er ekki síst mikilægt – að efla félagsvitundina og samstöðuna.

Yfirskrift fundarins – Afl í þína þágu – er vitaskuld skírskotun í þetta. Það er skírskotun í samstöðuna og það afl sem hún getur framkallað.

Félagar,

Þessi fundur okkar hér gegnir öllum þessum hlutverkum. Við ætlum að fara ítarlega yfir velferðarmálin og framtíð velferðarkerfisins. Það er umræða sem við hófum fyrir nokkrum misserum og héldum meðal annars glæsilega ráðstefnu í mars á síðasta ári.

Fyrir nokkrum vikum héldum við ekki síður glæsilega ráðstefnu – um hitt meginmálefni þessa fundar. Ráðstefnan var haldin undir yfirskriftinni - Evrópusamvinnan og hagsmunir launafólks.

Við þekkjum það í allri umræðu um þessi mál, að þau eru gjarnan sett í mjög þröngt samhengi í opinberri umræðu. Oftast er fjallað um Evrópumálin út frá viðskiptasjónarmiðum einvörðungu. Evrópusamvinnan felur í sér miklu meira og hefur skilað íslensku launafólki margvíslegum ávinningi. Við viljum tryggja að á Íslandi verði upplýst umræða í báðum þessum málaflokkum.

Alþýðusambandið ítrekar varnaðarorð sín um sameiginlega ábyrgð allra aðila - á því að tryggja líf skjör heimilanna í landinu - því þau eru jú undirstaða samfélagsins.

Í kjölfar síðustu kjarasamninga varð gríðarleg breyting á umhverfi starfsmenntamála, einkum með stofnun fræðslusjóðanna.

Á síðasta ársfundi var tekin ákvörðun um að ganga lengra í samvinnu og samstarfi ASÍ og MFA og mikið starf hefur farið fram á þeim vettvangi, ekki síst í sambandi við það viðfangsefni sem við höfum kallað Fræðslumiðstöð atvinnulífsins og tengist samkomulaginu frá 13. desember. Þar sjáum við mikla möguleika sem ástæða er til að vinna að áfram.

Húsnæðismál hjá stórum hópum í samfélaginu eru í sjálfheldu. Ákvörðun um að draga verulega úr niðurgreiðslu vaxta í félaglega kerfinu bitnar á þeim sem síst skyldi. Þeim breytingum sem gerðar hafa verið á síðustu árum hefur ekki fylgt nauðsynleg fjölgun félagslegra leiguíbúða - og það sem skiptir ekki minna máli – að gera lágtekjufólki kleyft að búa í slíku húsnæði. Ef menn vilja af alvöru takast á við þetta vandamál, þá verður leigan að vera viðráðanleg fyrir þetta fólk. Húsaleigubætur duga þar ekki til, nema þær verði hækkaðar verulega.

Í gögnum ykkar er að finna reikninga Alþýðusambandsins, MFA og viðeigandi stofnana. Ég ætla ekki að fjalla um þá sérstaklega hér, en þeir hafa fengið umfjöllun hjá til þess bærum aðilum, þar með talinni miðstjórn og stjórn MFA.

Félagar,

Verkalýðshreyfingin gegnir mjög mikilvægu og vaxandi hlutverki.

Lestur skýrslu forseta ætti að sannfæra okkur um það. Þó er ekki allt tíundað, enda hefði skýrslan þá líklega þurft að koma út í fleiri bindum.

Ég vil ekki skilja við þetta efni án þess að minnst á alþjóðamálin. Ég hef áður minnst á Evrópuráðstefnuna og umfjöllunina sem hér er fyrirhuguð um þau mál.

Í öllu starfi Alþýðusambandsins er skírskotun til alþjóðamála - og Alþýðusambandið er þátttakandi í fjölbreyttu starfi alþjóðlegrar verkalýðshreyfingar.

Það er ekki að ástæðulausu sem réttindi launafólks og stéttarfélaganna eru sérstaklega varin sem grundvallarmannréttindi í alþjóðlegum sáttumálum.

Því miður er það svo að víða um heim eru þessi réttindi ekki sjálfsögð.

Víða býr fólk við kúgun sem við hér á Íslandi eigum erfitt með að ímynda okkur. Við þekkjum nýleg dæmi um framgöngu Ísraelsmanna í Palestínu. Þar eyðilögðu Ísraelsmenn höfuðstöðvar palestínska alþýðusambandsins – sem voru meðal annars reistar fyrir norrænt fé. Síðan hafa þeir ofsótt og fangelsað ýmsa forystumenn.

Við – sem búum við mikið öryggi hvað þetta varðar – berum mikla ábyrgð. Til okkar er horft um það hvernig réttindamál ganga fram. Það er því afar mikilvægt að við sýnum gott fordæmi með því að fullgilda samþykktir Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar, jafnvel þó efni sumra þeirra hafi lítið að segja fyrir íslenskt launafólk. Þannig getum við stutt baráttu félaga okkar víða um heim.

Ég vil nota þetta tækifæri til að þakka samstarfsfólki mínu í miðstjórn og félagsmönnum Alþýðusambandsins samstarfið á liðnu tímabili og jafnframt þakka frábæru starfsfólki á skrifstofu ASÍ fyrir allt það starf sem það hefur innt af hendi.

Að endingu vil ég ítreka það, að samstaðan - og starfið innan hreyfingar okkar mun öðru fremur móta kjör íslensks launafólks á komandi árum. Þess vegna er ábyrgð okkar mikil. Við skulum fara vel með hana – hér eftir - sem hingað til.